

Opposition eller koalition

För några månader sedan låg ett skickseldigert avgörande nära, ett avgörande, som kunde bestämt huvudriktningen i svensk inrikespolitik för lång tid framåt. Folkpartiet var berett till en fusion med centerpartiet; allt hängde på reaktionen inom centern. Men dess ungdomsrörelse och framförallt de lokalt ledande skikten ute i landet tvingade hr Fälldin att slå back. Saken ställdes på framtiden. De verkliga betänkligheterna inom centerpartiet låg naturligtvis inte på det ideologiska planet; efter nära 10 års mittenpolitik har de båda partierna i hög grad anpassat sig till varandra. Förklaringen är av mer trivial maktpolitisk karaktär. Centerpartiet är ännu föga konsoliderat. Dess centrala och lokala förtroendemän är ofta nya i gamet och känner sig sitta löst. De ser inte med nämnvärd entusiasm på möjligheten att folkpartiets mer erfarna politiker med sin förankring i folkpartiets starka press skulle konkurrera om de personliga positionerna i ett gemensamt parti. Hittills har allt gått bra och man vet vad man har — men vem vet vad man får då?

Sådant tillhör politikens realiteter och lär inte stå att ändra. Men bedömningen inom centern kanske blir annorlunda när man får klart för sig, att om man i längden stöter bort folkpartiet riskerar man att placera sig själv i en maktlös oppositionsställning under många år. Då kan centern få uppleva — som på sin tid högern och folkpartiet — att lyckan och väljarstödet växlar.

I den akuta situationen har folkpartiet givetvis bara två alternativ. Antingen

måste det försöka ta ledningen inom oppositionen genom att kraftfullt företräda det liberala alternativet till vårt numera snart halvvägs socialiserade samhälle. Eller också måste det försöka skaffa sig en självständig position under en manöverpolitik i riksdagen. Det skulle betyda att folkpartiet till och från gav regeringen sitt stöd. Men en sådan politik skulle innebära partiets självmord om den inte fullföljdes konsekvent, dvs förde till en regeringskoalition. Folkpartiet hade då åtminstone den möjligheten att säga till väljarna i 1976 års val: "Vi har hjälpt till att klara energikrisen och vi har stoppat socialiseringspolitiken".

En grupp yngre men inflytelserika karriärpolitiker inom folkpartiet driver nu — med starkt stöd av Dagens Nyheter — denna linje. De har inte fått partiet med sig. Förhoppningsvis lyckas de inte heller med det i fortsättningen. En sådan politik skulle med all säkerhet uppfattas som ett så allvarligt svek mot givna programförklaringar och vallöften under nära 30 år, att partiet riskerade att försvinna ur riksdagen. Dåvarande bondeförbundet kunde år 1951 gå i koalition därför att det var ett renodlat intresseparti. Ändock fick det betala dyrt genom förluster i valen och gick 1956 ner under 10 % av väljarkåren. Vad skulle då inte hända ett parti på 9 %, som alltid byggt på en liberal idégrund och som i sin politiska linje så länge velat företräda ett alternativ till socialdemokratin? Om inte dess kärntrupp av trogna partimedlemmar, som i så många val slagits just mot socialdemokraterna, spränger partiet

i bitar redan innan 1976 års val, lär väljarreaktionen då bli fruktansvärd att möta. Dagens Nyheters koalitionslinje förefaller överhuvudtaget mera bygga på skrivbordspekulationer än på politiska realiteter. Ett svenskt politiskt parti — undantagandes kommunisterna — är ännu inte en armé, som på kommando gör höger eller vänster om marsch.

Det naturliga och riktiga för hr Helén borde vara att fortsätta att verka för den samling av oppositionen, som besegrade socialdemokraterna i 1973 års val. Visserligen förlorade folkpartiet just då på detta. Men egentligen berodde det på konturlösheten i centerpartiets politik. Den lockade alla och skrämde ingen. Hittills har centern vunnit stora framgångar mera på slagord om decentralisering och miljöskydd än på klara besked om vad detta konkret skall innebära. Inför röstpariteten i riksdagen kommer partiet att tvingas precisera sig mer än tidigare. Det kommer då att på ett helt annat sätt än tidigare möta kritik och bli omstritt. Sådan är ett ledande oppositionspartis vanliga lott. De lättvunna framgångarnas tid är förbi.

Folkpartiet med sitt starka programarbe-

te bakom sig har goda utsikter att hävda sig väl under ett fortsatt samarbete inom oppositionen. Hr Helén, som velat framstå som den främsta samlande kraften inom denna, har nu också chansen att visa att han därvid konsekvent drivit en i grunden ideologiskt bestämd politik, inte en kortsiktig konjunkturpolitik. Det skulle väcka respekt och ökat förtroende. Han har mer än andra anledning att värja sig mot det försåtliga talet i DN om att det nu gäller att komma ur det låsta läge, som "blockpolitiken" försatt oss i.

Detta tal är verkligen att vända upp och ner på sammanhangen. När vi i Sverige äntligen fått till stånd en politisk maktbalans och en möjlighet till ett regeringsalternativ, som kan rädda oss från det statsbärande partiets strävan att genom funktionsocialisering permanenta sitt maktinnehav, då börjar oppositionens defaitister klaga över den vådliga blockpolitiken. Genom att leda och främja sammanhållningen inom oppositionen kan folkpartiet i själva verket göra en snabb come-back — förmodligen redan vid det nyval, som hr Palme är rädd för och som oppositionen, när den vill, kan tvinga fram.